

آمارهای جریان نیروی کار از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱

مقدمه

امروزه اغلب کشورها شاخص‌های عمده بیکاری در مقاطع زمانی را محاسبه و اعلام می‌کنند. اما جابه‌جایی‌های بازار کار که ممکن است در داخل این مقاطع زمانی رخ دهد، در این شاخص‌ها بیان نمی‌شود. از زمانی که استفاده از الگوی چرخشی در نمونه‌گیری نیروی کار کشورها در دستور کار قرار گرفت، این امکان نیز فراهم شد. پس از تجدید نظر همه جانبه مرکز آمار ایران در آمارگیری اشتغال و بیکاری، از سال ۱۳۸۴، آمارگیری نیروی کار به‌طور فصلی با روش نمونه‌گیری چرخشی و با هدف دستیابی به شاخص‌های فصلی و سالانه نیروی کار و تغییرات آن در سطح کل کشور و استان‌ها اجرا شد. از مهم‌ترین مزیت‌های این نوع نمونه‌گیری دسترسی به آمارهای جریان نیروی کار و امکان تحلیل‌های جدید است. آمارهای جریان، همه آمارهای ورودی و خروجی نیروی کار و تغییر وضعیت نیروی کار افراد بین دو دوره را ارائه می‌نماید. بر اساس این آمارها، احتمال‌های انتقال، تغییر اشتغال، شغل‌های ایجاد شده و شغل‌های از بین رفته قابل محاسبه است. (فلاح و جواد، ۱۳۹۳)

آگاهی از تغییرات نیروی کار در سطح فردی، که بیان‌گر پویایی بازار کار است برای سیاست‌گذاران و ناظران اجرای برنامه‌های اقتصادی بسیار مهم است. زیرا بعد از اجرایی شدن یک راهبرد اشتغال زایی، بررسی عملکرد آن ضروری است. بدین منظور، طی یک دوره در نظر گرفته شده، اندازه و ویژگی‌های جمعیتی افرادی که اشتغال خود را از دست داده‌اند، اندازه و ویژگی‌های جمعیتی افرادی که کار پیدا کرده‌اند و اندازه و ویژگی‌های جمعیتی افرادی که وضعیت نیروی کار آن‌ها طی زمان در نظر گرفته شده، تغییر کرده است، بسیار مهم و قابل بررسی است.

بازار کار به‌طور کلی با استفاده از آمار جمعیت فعال، سطح اشتغال و نرخ بیکاری مورد مطالعه قرار می‌گیرد. مقایسه این شاخص‌ها در زمان‌های مختلف، تغییرات بازار کار را طی زمان نشان می‌دهد. اما جابه‌جایی‌هایی که در داخل این مقاطع زمانی رخ می‌دهد با این شاخص‌ها مشخص نمی‌شود. به منظور آگاهی از جابه‌جایی‌های داخل مقاطع، آمارهای جریان محاسبه می‌شود. داده‌های جریان، همه تغییراتی که ممکن است داده‌های مقطع نشان ندهند را پوشش می‌دهد. برای تدوین و نظارت بر سیاست‌های بازار کار، آمارهای مقطع نیروی کار به آمارهای جریان نیروی کار به عنوان مکمل نیاز دارد (باکر و همکاران، ۱۹۹۶)، زیرا داده‌های مقطع نیروی کار به‌تنهایی نمی‌توانند کل اطلاعات مورد نیاز برای بررسی جزئیات حرکت جریان‌های در نظر گرفته شده را به‌وسیله برنامه‌های مختلف ارائه نمایند. به‌خصوص این‌که سیاست‌های بازار کار در بیشتر موارد، برای متأثر ساختن جریان‌ها در جمعیت هدف، خواه از طریق تشویق، جلوگیری یا تغییر مسیر آن‌ها طراحی شده است.

ماتریس انتقال، اطلاعات غنی برای تحلیل جریان‌های نیروی کار فراهم می‌کند، زیرا جریان‌های خروجی و ورودی غیرفعال، شاغل و بیکار را تولید می‌نماید. توجه شود که برای ارائه برآوردهای این جدول، از وزن‌های فصل دوم مربوط به افراد مشترک در دو فصل استفاده می‌شود. همچنین برای ویژگی‌های فردی مانند جنسیت نیز اطلاعات مربوط به فصل دوم در نظر گرفته می‌شود.

تحلیل حاضر آمارهای جریان از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ را بررسی خواهد کرد. در تحلیل حاضر آمارهای جریان بر حسب جنسیت، مناطق جغرافیایی، وضع فعالیت اقتصادی و بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی، بخش و اشتغال رسمی و غیر رسمی ارائه شده است.

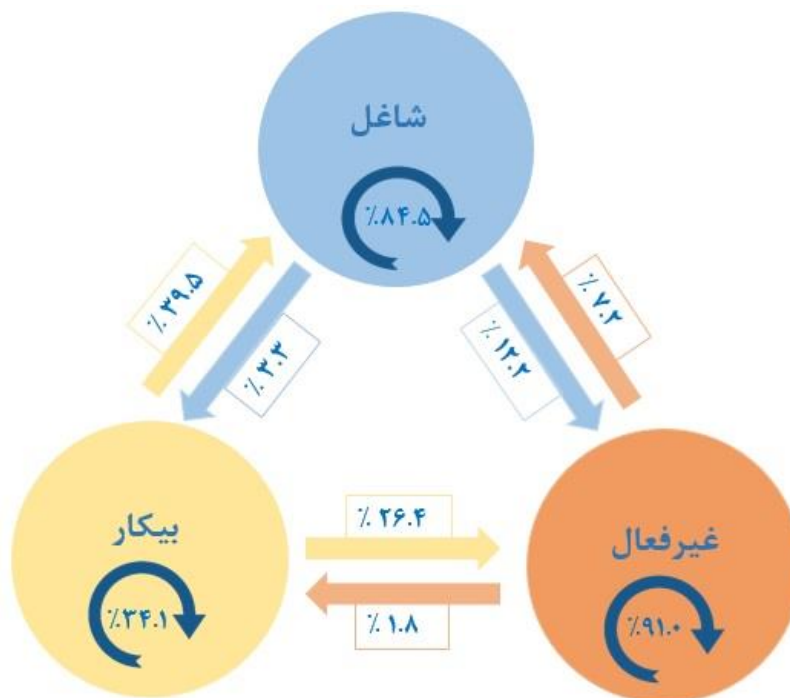
آمارهای جریان بر حسب وضع فعالیت، جنس، منطقه جغرافیایی و فعالیت‌های عمده اقتصادی

یکی از متداول‌ترین رویکردها جهت بررسی آمارهای جریان، ساخت ماتریس انتقال (جدول ۱) است. به کمک ماتریس انتقال می‌توان افراد را به دو قسمت تقسیم نمود. افرادی که در دو فصل تغییر وضعیت داده‌اند و افرادی که در دو فصل وضع فعالیت یکسان داشته‌اند. افرادی که در دو فصل تغییر وضعیت داده‌اند، جابه‌جایی نیروی کار را تشکیل می‌دهند. میزان جابه‌جایی نیروی کار، درصد تعداد این افراد نسبت به کل جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر است و میزان پایداری نیروی کار، مکمل میزان جابه‌جایی یعنی یک منهای میزان جابه‌جایی است که عبارت است از درصد افرادی که در دو فصل وضع فعالیت یکسان داشته‌اند. در تحلیل صورت گرفته مقادیر جدول ۱ با استفاده از وزن‌های فصل دوم برای نمونه‌های مشترک برآورد شده است. در نمودار ۱ نیز جریان‌های وضع فعالیت به وضوح قابل مشاهده است.

جدول ۱- آمار جریان برای جمعیت ۱۵ سال و بیشتر بر حسب وضع فعالیت و جنس از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ (درصد)

بهار ۱۴۰۱				شرح	
جمع	غیرفعال	بیکار	شاغل		
				مرد و زن	بهار ۱۴۰۰
۱۰۰	۱۲.۲	۳.۳	۸۴.۵	شاغل	
۱۰۰	۲۶.۴	۳۴.۱	۳۹.۵	بیکار	
۱۰۰	۹۱.۰	۱.۸	۷.۲	غیرفعال	
۱۰۰	۹۶.۶	۰.۰۵	۳.۳	جمعیت ۱۴ ساله	
				مرد	
۱۰۰	۷.۵	۳.۵	۸۹.۰	شاغل	
۱۰۰	۱۹.۴	۳۱.۱	۴۹.۵	بیکار	
۱۰۰	۸۰.۵	۳.۹	۱۵.۶	غیرفعال	
۱۰۰	۹۵.۳	۰.۱	۴.۷	جمعیت ۱۴ ساله	
				زن	
۱۰۰	۳۶.۰	۲.۷	۶۱.۳	شاغل	
۱۰۰	۴۳.۱	۴۰.۹	۱۶.۰	بیکار	
۱۰۰	۹۴.۶	۱.۱	۴.۳	غیرفعال	
۱۰۰	۹۸.۴	۰.۰	۱.۶	جمعیت ۱۴ ساله	

نمودار ۱- آمارهای جریان جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر اساس وضع فعالیت از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ کل کشور (درصد)

در بهار ۱۴۰۰، از جمعیت در سن کار مشترک در فصل بهار ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، ۳۸.۳ درصد شاغل، ۳.۴ درصد بیکار و ۵۸.۳ درصد غیرفعال بوده‌اند، که وضع فعالیت این افراد در بهار ۱۴۰۱ به ترتیب ۳۷.۸، ۳.۵، ۵۸.۶ درصد شاغل، بیکار و غیرفعال بوده‌است. بنابراین بیشترین کاهش در جمعیت شاغل و بیشترین افزایش در جمعیت غیرفعال مشاهده می‌شود. همچنین جمعیت بیکار در بهار ۱۴۰۱ به میزان ۰.۱ درصد افزایش یافته است.

با توجه به مقادیر قطر اصلی ماتریس انتقال در جدول ۱ و همچنین مقادیر نمودار ۱، وضع فعالیت غیرفعال مرد و زن با مقدار ۹۱.۰ درصد از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ دارای بیشترین میزان پایداری در وضع فعالیت است. ولی برای مردان، وضع فعالیت شاغل با میزان ۸۹.۰ و برای زنان وضع فعالیت غیرفعال با میزان ۹۴.۶ درصد دارای بیشترین ماندگاری در وضع فعالیت می‌باشد.

کمترین ثبات در وضع فعالیت نیز مربوط به بیکاران با مقدار ۳۴.۱ درصد می‌باشد. این میزان برای مردان ۳۱.۱ درصد و برای زنان ۴۰.۲ درصد است. البته لازم به ذکر است برای مردان ۴۹.۵ درصد از بیکاران بهار ۱۴۰۰ در بهار ۱۴۰۱ تبدیل وضع فعالیت به شاغل داشته‌اند و ۱۹.۴ درصد به غیر فعال تبدیل وضع فعالیت داده‌اند. اما برای زنان ۱۶.۰ درصد جمعیت بیکار به شاغل و ۴۳.۱ درصد به غیرفعال تبدیل وضع فعالیت داشته‌اند.

بیشترین درصد تغییرات انتقال در وضع فعالیت با میزان ۳۹.۵ درصد، مربوط به وضع فعالیت بیکار به شاغل از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ می‌باشد. در مردان تغییر وضع فعالیت از بیکار به شاغل با مقدار ۴۹.۵ درصد و در زنان تغییر وضع فعالیت از بیکار به غیرفعال با مقدار ۴۳.۱ بیشترین درصد تغییرات در وضع فعالیت می‌باشد. بنابراین همان‌طور که انتظار می‌رود بیشترین تغییرات در وضع فعالیت مربوط به بیکاران می‌باشد و بیکاری بی‌ثبات ترین وضع فعالیت است.

کمترین میزان انتغال در وضع فعالیت مربوط به انتقال از وضع فعالیت غیرفعال به بیکار با میزان ۱.۸ درصد است. در زنان نیز کمترین مقدار تغییر در وضع فعالیت مربوط به تغییر از وضع فعالیت غیرفعال به بیکار با میزان ۱.۱ درصد است. ولی در مردان کمترین میزان تغییر در وضع فعالیت مربوط به انتقال از وضع فعالیت شاغل به بیکار با میزان ۳.۵ درصد است. برای جمعیت ۱۴ ساله در بهار ۱۴۰۰ که در بهار ۱۴۰۱ به جمعیت در سن کار اضافه شده‌اند سطری جداگانه در نظر گرفته شده است. با توجه به اینکه اکثر جمعیت در این سن را دانش آموزان تشکیل می‌دهند، همان‌طور که انتظار می‌رود ۹۶.۶ درصد از این جمعیت به جمعیت غیرفعال، ۳.۳ درصد به جمعیت شاغل و کمتر از ۰.۰۵ درصد به جمعیت بیکار اضافه شده‌اند. این مقادیر به ترتیب در مردان برابر ۹۵.۳، ۴.۷ و ۰.۱ درصد و در زنان ۹۸.۴، ۱.۶ و ۰.۰ درصد می‌باشد.

جدول ۲- آمار جریان برای جمعیت ۱۵ سال و بیشتر برحسب وضع فعالیت و مناطق جغرافیایی از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ (درصد)

بهار ۱۴۰۱				شرح	
جمع	غیرفعال	بیکار	شاغل		
				شهری	بهار ۱۴۰۰
۱۰۰.۰	۱۱.۳	۳.۷	۸۵.۱	شاغل	
۱۰۰.۰	۲۷.۲	۳۴.۸	۳۷.۹	بیکار	
۱۰۰.۰	۹۱.۶	۱.۹	۶.۵	غیرفعال	
۱۰۰.۰	۹۷.۴	۰.۰	۲.۶	جمعیت ۱۴ ساله	
				روستایی	
۱۰۰.۰	۱۴.۷	۲.۴	۸۲.۹	شاغل	
۱۰۰.۰	۲۲.۷	۳۰.۵	۴۶.۸	بیکار	
۱۰۰.۰	۸۸.۸	۱.۳	۹.۹	غیرفعال	
۱۰۰.۰	۹۴.۴	۰.۲	۵.۴	جمعیت ۱۴ ساله	

در بهار ۱۴۰۰ و برای جمعیت نقاط شهری در سن کار مشترک در فصل بهار ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱، ۳۷.۰ درصد شاغل، ۳.۷ درصد بیکار و ۵۹.۳ درصد غیرفعال بوده‌اند، که وضع فعالیت این افراد در بهار ۱۴۰۱ به ترتیب برابر ۳۶.۶، ۳.۸، ۵۹.۵ درصد شاغل، بیکار و غیرفعال بوده‌است. این مقادیر برای نقاط روستایی در بهار ۱۴۰۰ به ترتیب برابر ۴۲.۴، ۲.۶، ۵۵.۰ درصد و در بهار ۱۴۰۱ برابر ۴۱.۸، ۲.۶ و ۵۵.۶ درصد بوده است.

با توجه به مقادیر جدول ۲ جمعیت غیرفعال نقاط شهری و روستایی به ترتیب با مقادیر ۹۱.۶ و ۸۸.۸ درصد از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ دارای بیشترین میزان پایداری در وضع فعالیت است. همچنین برای وضع فعالیت بیکار در نقاط شهری و روستایی به ترتیب با مقادیر ۳۴.۸ و ۳۰.۵ درصد ناپایدارترین وضع فعالیت بوده است.

بیشترین تغییر وضعیت در نقاط شهری و روستایی مربوط به انتقال وضعیت از بیکار به شاغل به ترتیب با مقادیر ۳۷.۹ و ۴۶.۸ درصد بوده است. همچنین کمترین میزان تغییر وضع فعالیت در نقاط شهری و روستایی، مربوط به تغییر وضعیت از غیرفعال به بیکار به ترتیب برابر با مقادیر ۱.۹ و ۱.۳ درصد بوده است.

جدول ۳- آمار جریان جمعیت شاغل ۱۵ سال و بیشتر در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ (درصد)

بهار ۱۴۰۱			شرح	
خدمات	صنعت	کشاورزی		
۷.۲	۷.۱	۸۵.۷	کشاورزی	بهار ۱۴۰۰
۱۳.۱	۸۲.۸	۴.۱	صنعت	
۹۰.۵	۷.۶	۱.۹	خدمات	

نمودار ۲- آمارهای جریان جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر بر اساس بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ کل کشور (درصد)

با توجه به ماتریس انتقال جدول ۳ و همچنین نمودار ۲، ماندگاری اشتغال در بخش خدمات با میزان ۹۰.۵ درصد دارای بالاترین مقدار است. اشتغال در بخش‌های کشاورزی و صنعت نیز به ترتیب با مقادیر ۸۵.۷ و ۸۲.۸ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارد. بیشترین درصد انتقال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی مربوط به تغییر اشتغال در بخش صنعت به خدمات از بهار ۱۴۰۰ به بهار ۱۴۰۱ با میزان ۱۳.۱ درصد می‌باشد. همچنین کمترین میزان انتقال مربوط به انتقال از بخش خدمات به کشاورزی با میزان ۱.۹ درصد بوده است.